

Доц. д-р БОЖИДАР ГЪОШЕВ

МЕЖДУНАРОДНО ВИСШЕ БИЗНЕС УЧИЛИЩЕ – БОТЕВГРАД

Доц. д-р МАРИЯ ВЕЛЕВА

ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ “ЕП. К. ПРЕСЛАВСКИ” – КОЛЕЖ ДОБРИЧ

**НАГЛАСИ И ОЧАКВАНИЯ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ОТНОСНО СТУДЕНТСКАТА
ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА ПРЕПОДАВАНЕТО В МЕЖДУНАРОДНОТО ВИСШЕ
БИЗНЕС УЧИЛИЩЕ – БОТЕВГРАД**

**ATTITUDES AND EXPECTATIONS OF TEACHERS PERTAINING TO STUDENTS’
EVALUATION OF QUALITY OF TEACHING AT INTERNATIONAL BUSINESS SCHOOL
OF BOTEVGRAD**

Assoc. Prof. BOJIDAR GYOSHEV, Ph.D

INTERNATIONAL BUSINESS SCHOOL, BOTEVGRAD

Assoc. Prof. MARIA VELEVA, Ph.D

SHUMEN UNIVERSITY – COLLEGE DOBRICH

Abstract: The present paper presents some of the results of the research project entitled “Role of students’ evaluation of the quality of teaching and the general education process at IBS, Botevgrad. The attitudes and expectations of teachers regarding students’ evaluation of quality of teaching at IBS have been studied by use of two basic indicators. The first one is the judgment of the idea of evaluation of teachers by students. The second one examines the expectations of teachers in connection with the objectiveness of students’ evaluations. The analysis of the data on the two indicators shows the specific interactions between teachers and students. The results of this partial study lead to the conclusion that pedagogical interrelationships at IBS can be developed further if students’ evaluations of teaching and teachers should be taken into account.

Key words: Quality of teaching, quality of training, students’ evaluation of quality of teaching, pedagogical interaction, objectivity of evaluation.

I. Постановка на проблема

Началото на настоящето столетие бележи акцент върху хуманитарните ценности и цели на образованието. “В условията на бърза еволюция на обществените структури, в условията на ускорено натрупване и диференциране на знанията и областите на тяхното приложение, образованието е длъжно да запази човешкото измерение на всеки процес, а така също и принципите на търпимост, солидарност и стремеж към взаимно разбиране; следва да се отдели особено внимание на межкултурния аспект на образованието” /4, 182/. Този аспект на образованието рефлектира във висшето образование по специфичен начин. Хуманитарните проблеми на университетите се

разрешават от всички участници в образователните процесите. Те не са приоритет само на преподавателите по хуманитарните дисциплини. Очевидно е, че хуманитаристиката като идея и практика, като нова парадигма на науката и образованието, ръководи научно-изследователската и преподавателската работа на най-ярките представители на т.н. точни науки.

Науките, научните дисциплини, специалностите и професиите в своето разнообразие включват области от природознанието, от техниката и технологиите, от изкуствата, от усвояването на миналото и прогнозиране на бъдещето. Научното познание в тези области се ръководи от съответната методология. Трансформирането на

научното познание в учебно познание за учащите се, независимо в коя степен в образователната система се намират те, включва на първо място хуманитарен аспект на тяхната методология. По този начин, навлизайки в учебните заведения, науката чрез съответните учебни дисциплини придобива хуманитарно направление. Напоследък физиката, химията, биологията, техниката и технологиите се интерпретират като хуманитарни области на човешкото познание; интерпретацията е на само от творците в научните области, но и от съответните популяризатори и потребители.

Социологията интерпретира хуманизма в контекста на взаимоотношенията между хората. Образованието пък е сферата, в която се разгръщат хуманистичните особености на педагогическите взаимоотношения между преподавателите и студентите. Именно педагогическите взаимоотношения, разглеждани в по-широк смисъл на понятието, при което се включват всички субекти на образователния процес, осигуряват духа на висшето училище и при екстраполация - духа на висшето училище. Според А.Ф.Киселев, "светът страда не толкова поради ограничени икономически, природни, социално-икономически ресурси, колкото за това че изпитва криза на духа". /6, 17/. Той счита, че една от най-високите и благородни задачи на образованието е именно преодоляването на тази криза.

Духът на висшето училище, на висшето образование се създава предимно от преподавателите и студентите, от творческата среда, в която протичат педагогическите взаимоотношения. Творческата среда се предполага и осъществява от надарени студенти и надарени преподаватели. "Съчетанието на надареността на единия с другия полюс, ако може така да се каже, дава възможност за високи резултата в смисъл на интелектуалното развитие на нацията" /6, 18/.

В края на ХХ и началото на ХХІ век интелектуалното развитие на нацията се осъществява в т.н. "Общество на знанието". "Това е такова общество, в което много от членовете му създават нови знания, а още по-голям брой от хора използват тези знания. Фактически, знанията стават своеобразен фон, среда, в която живее и се развива обществото, в която съществува съвременният човек" /7, 46/. Може категорично да се каже, че именно висшето училище създава своеобразно "Общество на знанието", Образователната система и образователната методология творят обществото на знанието. Днес те предпоставят силно индивидуализиране на обучението на студентите. Това налага гъвкаво боравене с учебното съдържание и приложение на най-новите постижения в технологията на педагогическите взаимодействия, което непрекъснато изменят и обогатяват методите и средствата за обучение на студентите.

При силното индивидуализиране на обучението във ВУЗ, личните контакти на студентите с преподавателите стават задължителни. Тези контакти изискват по-голям респект и от двете страни, особено от страна на преподавателите. Те се отнасят до взаимодействията им със студентите, при непосредствените им контакти и при изявиите им в аудиториите. И още – преподавателите взаимодействат със студентите и косвено – посредством резултатите от научните изследвания и представянето им в монографии и учебници.

Самовзискателността на преподавателите обхваща широк кръг от техните дейности, който включва изявите им в науката, в преподаването, в устния и в писмения им изказ. "Съвременният преподавател започва да се самоизразява не само в научната литература. Днес неговите научни амбиции се обединяват с творческите и той се старее да ги използва не само в устното, но и в писменото слово. /3, 113/.

Именно обединяването на научните с творческите амбиции на преподавателите във ВУЗ твори духа на университетите, който съдейства за развиване на личността на студентите.

Научните и творческите амбиции на преподавателите особено ярко се проявяват при преподаването. “С практиката на преподаване се свързват дейности от организацията и самия процес на преподаване, като: съдържание на курса, прилагане на учебните програми, методи на преподаване, ресурсно осигуряване на курса, постановка и реализиране на целите на обучение, дидактически материали, подкрепящи ученето, оценяване и пр./5, 231/. Независимо от изискванията на “обществото на знанието” към преподаването, то е субективен процес. Всеки преподавател има своя философия на преподавателската дейност, която включва светоглед, стил, отношение към аудиторията и изисквания към нея. Въпреки това, към преподаването и преподавателите се поставят изисквания от различни субекти, които в рамките на образователната система са подредени в йерархия. По сега действащата система оценяването на научно-преподавателските кадри във висшите учебни заведения става в следните два случая. Първият, предвижда периодично атестиране, съгласно Закона за висшето образование /чл. 57/ и съгласно правилниците на висшите учебни заведения. То включва и студентската оценка на преподавателите и преподаването. Периодичното атестиране има за цел да следи научното развитие на преподавателите и да дава предложения на съответните органи за решения. Вторият случай за оценяване на научно-преподавателските кадри става при хабилитация. На този етап това се осъществява централизирано. При такава система на оценяване, критериите за качество са унифицирани за цялата страна.

Йерархията на образователната система на висшето образование поставя студентите на първото, изходното стъпало. Тези най-динамични участници в образованието като цяло и в педагогическите взаимодействия по-специално, играят съществена роля в създаването на духа на висшето училище. Освен това, студентите долавят неговото влияние върху себе си най-непосредствено и осезателно. Това ги поставя в ролята на съдници, които субективно изявяват претенции към преподавателите и преподаването. Когато тези претенции имат преобладаващи характеристики, тогава те заслужават вниманието на научно-преподавателския състав на висшето училище и на органите, които го управляват. Затова съгласно чл. 57, ал. 2, т. 5 от Закона за висшето образование, оценяването и атестирането на преподавателите по предварително формулираните показатели и критерии “задължително включват... проучване на студентското мнение.”

В същото време според Законът за висшето образование /чл. 6, ал. 4/ “Висшето училище осигурява качеството на образованието и научните изследвания чрез вътрешна система за оценяване и поддържане на качеството на обучението и на академичния състав, която включва и проучване на студентското мнение.”

Всичко това предпостави разработването на изследователския проект “Ролята на студентската оценка, за повишаване качеството на обучението в МВБУ”, обслужващ “Системата за осигуряване, оценяване и контрол на качеството на обучението на академичния състав в МВБУ – Ботевград”. В рамките на този проект, преди въвеждането на оценяването на преподавателите от студентите и анализирането на резултатите от него, бяха проведени две предварителни социологически изследвания: за изучаването на нагласите и очакванията на студентите относно тяхната бъдеща

оценка на качеството на преподаването; и за изучаването на нагласите и очакванията на преподавателите за това. И при двете изследвания респондентите бяха запознати предварително с Бланката за оценяване на преподавателите от студентите.

Резултатите от изучаването на нагласите и очакванията на студентите относно тяхната бъдеща оценка на качеството на преподаването са публикувани в сборника "Съвременното обучение по икономика и мениджмънт" /1, 102 – 110/.

Колкото и да са съществени студентските оценки относно преподавателите и преподаването във ВУЗ значително по-съществени са нагласите, очакванията и реакциите на преподавателите спрямо тези оценки. От тях зависи характера на педагогическите взаимодействия, духа на комуникациите между студенти и преподаватели и в крайна сметка качеството на обучението на бъдещите специалисти с висша квалификация. Резултатите от изследването на нагласите и очакванията на преподавателите относно студентските оценки на качеството на преподаването в МВБУ се проследяват в настоящата статия. И тук, както и при предварителното изследване на студентите методологията на изследването се опира на идеята за поддържане, повишаване и управление на качеството на висшето образование, разглеждано като процес и резултат от обучението на студентите.

II. Постановка на изследването

Обект на изследването са преподавателите и тяхното мнение за качеството на учебния процес.

Предмет на изследването са очакванията и нагласите на преподавателите относно оценяването на качеството на преподаване от страна на студентите.

Целта на изследването е да се анализират очакванията, нагласите и съответните реакции на

преподавателите за оценката на студентите относно тяхното преподаване.

Задачите на изследването са:

- представяне на отношението и нагласите на преподавателите относно възможността студентите да оценяват преподавателската дейност на академичния състав;

- разкриване на очакванията и реакциите на преподавателите при запознаването им с резултатите от изследването на студентското мнение за тяхната преподавателска работа.

В изследването е използвана анонимна анкета. В структурно отношение тя съдържа три блока - индикатори, които разкриват: отношението на преподавателите към идеята за оценяване и към оценката на студентите на тяхната преподавателска работа; реакциите на преподавателите при запознаването им с резултатите от мнението на студентите относно тяхната преподавателска работа; и социално-демографска характеристика на преподавателите.

Първият блок индикатори дава възможност да се оцени отношението на преподавателите към оценяването им от студентите. Това става с пет въпроса, които имат по три възможни отговора: утвърдителен, отрицателен и неизказано мнение или възможност да се даде какъвто и да е отговор.

Въпросите са:

№ 1. Как оценявате идеята за оценка на преподавателите от страна на студентите?

№ 2. Ако зависеше от Вас, бихте ли желали Вашата преподавателска работа да бъде оценявана от студентите?

№ 3. Очаквате ли, че студентите ще бъдат обективни при оценяването на преподавателите?

№ 4. Притеснява ли Ви, че някои студенти могат да проявят лично отношение към Вас?

№ 5. По време на Вашата преподавателска работа през предстоящия семестър, ще се

съобразите ли с позициите, по които ще бъдете оценявани от студентите.

За проверяване валидността на информацията от първите пет въпроса са включени още два допълнителни въпроса:

№ 6 Каква средна оценка на Вашата преподавателска работа по дисциплините, по които водите занятия очаквате от студентите в края на предстоящия семестър?

№ 8 Бихте ли участвали в обсъждане на ефективността от анкетите за оценяване на преподавателската работа от страна на студентите след края на семестъра, когато сте получили крайните резултати?

Вторият блок индикатори се отнася до очакванията на преподавателите и съответно до техните реакции след получаване мненията на студентите. Това се реализира с два открити въпроса:

№ 7 Как бихте се възползвали от обобщената информация, която ще получите след обработването на анкетите за оценяване на вашата преподавателска работа от студентите?

№ 8 Ако имате да споделите нещо което не е засегнато в поставените въпроси, молим да го посочите по-долу.

Третият блок въпроси включва въпроси за социално-демографските характеристики на преподавателите:

№ 9 Посочете вашата научна степен.

№ 10 Посочете Вашето научно звание

№ 11 Трудов стаж като преподавател

№ 12. Пол

Анкетното проучване е проведено през втория семестър на учебната 2003/2004 година.

III. Анализ на резултатите от изследването

Тук представяме резултатите от анкетното изследване на преподавателите, които осигуряват бакалавърската степен на студентите от програмите по "Бизнес администрация", "Счетоводство и контрол", "Международни икономически отношения" и "Туризм" в Международното висше бизнес училище.

Анализът на индикаторите от първи блок дава възможност да се оцени отношението на преподавателите към изследването на мнението на студентите относно преподавателската им дейност. Той включва интерпретация на първите пет въпроса, от анкетното проучване. Резултатите са отразени в Таблицы 1 и 2

Таблица 1

Отговори в % Въпрос	Поло- жително	Отри- цателно	Нямам мнение	Всичко
№1 Как оценявате идеята за оценяване на преподавателите?	93,55	6,45	0,00	100

Таблица 2

Отговори в % Въпроси	Поло- жително	Отри- цателно	Нямам мнение	Всичко
№2 Бихте ли желали да бъдете оценявани от студентите?	87,10	9,68	3,22	100
№3 Очаквате ли, че студентите ще бъдат обективни	35,48	38,71	25,81	100
№4 Притеснява ли Ви, че някои студенти могат да са субективни	19,39	70,97	9,68	100
№5 Ще се съобразите ли с резултатите от изследването?	80,69	19,35	0,00	100

С малки изключения /6,45%/, почти всички преподаватели /93,55%/ подкрепят идеята за оценяване на тяхната работа от студентите им, даже техният дял е по-голям от този на студентите /87,75%/, които имат положително отношение към идеята за оценка на преподавателите от студентите /1,106/. Преподавателите не само подкрепят идеята за оценяването им от студентите, но те желаят тя да се осъществи при тяхното участие /87,10%/ в съответните процедури. Едва една трета (35,48%) от преподавателите очакват обективност от студентите; 38,71% считат, че техните студенти няма да са обективни при оценката, особено ако това се прави след изпитната сесия, докато 48,24% от студентите приемат, че данните от изследването на мнението им за преподавателите ще е обективно. Както личи от данните преподавателите са значително по-скептични от студентите по въпроса за обективността на

студентското мнение относно качеството на преподаването.

Въпреки, че очакванията на преподавателите изразяват скептичност относно оценката от студентите, – две трети (70,94%) от тях не се притесняват от това. Посочените данни очертават една характерна тенденция при преподавателите, която изразява приемане на идеята за оценяване на собствената им работа от студентите, участието им като обект на оценяване както преди, така и след изпитните сесии /последното твърдение е изведено от въпрос № 14 на анкетата с преподавателите/. Тази тенденция се потвърждава и с отговорите на въпрос № 5 - 80,65% от преподавателите имат намерение да се съобразяват с оценките на студентите.

За преценяване на обективността на анкетното изследване с въпроси № 1, 2, 3, 4 и 5, са дадени и въпросите № 6 и № 8. Данните са нанесени в Таблицы 3 и 4.

Таблица 3

Отговори в % Въпрос	6	5	4	3	2	Всичко
№ 6 Каква средна оценка очаквате от студентите?	3,22	45,17	48,39	3,22	0	100

Таблица 4

Отговори в % Въпрос	Поло-жително	Отри-цателно	Нямам мнение	Всичко
№8 Бихте ли обсъждали ефективността на анкетата в края на семестъра?	90,32	3,23	6,45	100

Най-висок е относителният дял на онези преподаватели /48,39%/, които очакват добра оценка от студентите си, следвани от тези, които очакват много добра /45,17%/, докато отлична и средна оценка очакват по 3,23% от преподавателите. Тъй като преподавателите в значително голямата си част се съмняват в обективността на студентите /38,71%/, то очакваните оценки са изтеглени от отличните към много добрите и добрите резултати.

Независимо от това, а може би точно затова, преподавателите от МВБУ биха участвали /90,32%/ в обсъждане на ефективността на анкетите за оценяване на тяхната работа от страна на студентите след края на семестъра, когато вече са получени крайните резултати от студентите.

Последователността на преподавателите в отношението им към изследването по описания начин е очевидна. 93,55% оценяват положително

идеята за оценяването им от студентите, 90,32% - биха участвали в обсъждане на ефективността от анкетирането на студентите и 80,65 % биха се съобразили с препоръките им.

Анализът на индикаторите от втория блок е насочен към изясняването на това, как преподавателите биха се възползвали от информацията, която

съдържа оценката на студентите относно тяхната преподавателска работа. Това се проверява чрез свободно изразяване на мнение посредством открития въпрос № 7. Въпреки, че почти всеки трети от преподавателите не е дал своето мнение, отговорите на останалите се групират в два типични варианта Това е илюстрирано в Таблица 5.

Таблица 5

Варианти на отговорите	Съдържание на отговорите в %
1. Ще променя част от съдържанието на курса	35,48
2. Ще се стремя да усъвършенствам преподаването	29,03
3. Приемам критики и препоръки	3,23
4. Желая по-подробна информация под оценка добър	3,23
5. Не отговорили Всичко	29,03
Всичко	100

Свободните отговори на въпрос № 7 са доста показателни. Приемайки, че преподавателската им работа ще бъде оценена не особено високо, преподавателите от МВБУ в значителната си част – всеки трети /35,48%/ смята, че това се дължи на обемно и трудно съдържание на съответната дисциплина. Предвид това, те са готови да усъвършенстват учебното съдържание и да намалят ненужната информационна претовареност. На втори план се поставя необходимостта от промяна в технологията на обучението - методи, средства, подходи, педагогически взаимодействия – 29,03% от преподавателите изразяват готовност за усъвършенстване на преподаването и мотивиране на студентите в учебния процес. Впрочем, това са най-съществените компоненти на дидактическия процес във висшето училище. Преподавателите от МВБУ в по-голямата си част /64,53%/ са убедени, че точно върху тези проблеми е необходимо да се обърне внимание, за да бъдат удовлетворени очакванията на студентите.

Това е вторият съществен аргумент, който подкрепя решимостта на

изследователите да продължат своята работа.

Чрез въпрос № 14 от анкетата за преподавателите се очакваше мнение, което би улеснило и обогатило оценяването. Факт е, че са получени малко отговори, но от тях бе извлечена съществена и важна информация Тя се отнася до изискването към студентите в процеса на педагогическото взаимодействие - да присъстват на занятията и да участват в процеса на обучението. Само при това условие оценката на преподавателите може да претендира за обективност. Освен това, оценката на преподавателите би трябвало да се придружава от сведения относно налична литература по дисциплината - собствен учебник, налични учебници, дидактически материали и друг вид литература. Анкетираните преподаватели от МВБУ считат, че е необходимо анкетиране на студентите преди и след съответните изпити с диференцирани за целта анкети. В повечето случаи преподавателите приемат, че тези изследвания са полезни и предлагат в рамките на училището да се създаде банка от данни, която да съдържа резултатите от провежданите изследвания.

В резултат на тези предложения бланката за оценяване на преподаването в МВБУ бе усъвършенствана и е създадена банка от данни, в която се натрупват резултатите от оценката на студентите по всички учебни дисциплини за всички

семестри започвайки с втория семестър на учебната 2003/2004 г. Третият блок индикатори разкрива характеристиките на преподавателския състав в МВБУ. Те могат да бъдат илюстрирани със данните в таблици 6, 7 и 8:

Таблица 6

Научна степен	%
Доктор на науките	16.13
Доктор по...	54.84
Без научна степен	29.03
Общо	100

Таблица 7

Научно звание	%
Професор	9.67
Доцент	54.84
Главен асистент	25.84
Старши асистент	6.45
Асистент	3.23
Общо	100

Таблица 8

Трудов стаж като преподавател	%
До 2 години	6.45
От 2 до 5 години	3.23
От 6 до 10 години	9.68
От 11 до 15 години	9.68
От 16 до 20 години	3.23
От 20 до 30 години	38.70
Над 30 години	29.03
Общо	100

Преобладаващата част от преподавателите са с научна степен – 70.97% /16.13% доктори на науките и 54.84% доктори по.../ и са хабилитирани – 65.55% /9.67% професори и 54.84% доценти. Най-висок е дялът на преподавателите с трудов стаж между 20 и 30 години – 38.70% и с трудов стаж над 30 години – 29.03%. 51.61% от всички преподаватели са жени. Преобладаващата част от преподавателите в МВБУ са с висока професионална подготовка и е нормално те да приемат положително оценяването от студентите. Освен анализа на данните по отделните въпроси, обособени в трети блока, ние

разглеждаме два среза на нагласи и очаквания на преподавателите относно оценката на студентите за работата им. Те дават възможност да се правят съпоставки между данните от различните въпроси, за да се проследят определени тенденции. Чрез първият срез се изразява преценката на идеята относно възможността за оценяване на преподавателите от страна на студентите, формулирани във въпрос № 1 на анкетата. Анализът се илюстрира с Таблица 9, която дава разпределението на положителните отговори на въпрос № 1 по отношение на въпросите № 2, 3, 4, 5 и 8.

Таблица 9

Отговори	Въпроси				
	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5	№ 8
1. Да	87,10	35,48	16,13	74,19	83,87
2. Не	9,68	38,71	67,74	12,36	3,23
3. Не мога да преценя	3,22	22,59	9,68	0,00	6,45
Общо	93,55	93,55	93,55	93,55	93,55

93,55 % от анкетираните преподаватели приемат идеята за оценяване на работата им от страна на студентите /съгласно въпрос № 1/, Този висок процент дава основание да се приеме идеята за оценка на преподавателите от студентите за реален показател и за по-нататъшен анализ на резултатите от следващите въпроси.

Връзката между въпрос № 1 и въпрос № 2 показва, че почти всички преподаватели, които оценяват положително идеята да бъдат оценявани от студентите, биха желали идеята да се осъществи, независимо от това, че половината от тях не очакват оценката да бъде обективна /Връзка между въпрос № 1 и въпрос № 3/. Това обаче не причинява притеснения у преподавателите – поне при две трети (67,74%) от тези, които са привърженици на идеята за оценяването им от студентите. Не само, че не ги притеснява - 74,19% от тях през предстоящия семестър биха се съобразили с позициите, по които са оценявани от студентите /връзка между въпрос № 1 и въпрос № 5/. Резултатите от анализа на връзката между въпрос № 1 и въпросите № 2, 3, 4 и 5 дават основание да се предположи, че преподавателите биха

участвали в обсъждане ефективността на анкетите за оценяване на работата им от студентите след края на семестъра, когато са известни крайните резултати. Впрочем това предположение се потвърждава и от данните за връзката между въпрос №1 и въпрос № 8. 83,87% от преподавателите биха участвали в обсъждането на анкетното изследване на студентите. Само 3,23% не биха участвали, а 6,45% не декларират категорично отговор.

В заключение на анализа на първия срез смятаме, че тези преподаватели, които приемат идеята за оценка на работата им от студентите, а те са 93,55% от всички анкетираните, са съгласни с процедурите на изследването, независимо от условностите, които го съпровождат.

Вторият срез, който изразява очакванията на преподавателите относно обективността на студентите за работата им като преподаватели се представя чрез сравнителен анализ на положителните отговори на въпрос № 3 с отговорите на въпросите № 1, 2, 4, 5 и 8. Таблица 10 Степен на обективност при оценяване на преподавателите от студентите по отношение на очакванията на преподавателите, дава възможност за анализ на втория срез.

Таблица 10

Отговори	Въпрос №				
	1	2	4	5	8
1. Да	35,48	35,48	3,23	32,26	35,48
2. Не	0	0	29,03	3,23	0
3. Не мога да преценя	0	0	3,23	0	0
4. Всичко	35,48	35,48	35,48	35,48	35,48

Едва 35,48% от изследваните преподаватели обаче очакват, че студентите ще бъдат обективни при оценяване на тяхната работа. От Таблица № 10 е очевидно, че преподавателите приемат идеята за преподаването им от студентите: ако зависеше само от тях, те биха желали да бъдат оценявани от студентите; не се притесняват от проявата на субективизъм от страна на студентите; биха участвали в обсъждането на ефективността от анкетите, провеждани със студентите след края на семестъра.

IV Изводи

Преподавателите в Международното висше бизнес училище - Ботевград се отнасят положително към идеята за оценка на преподавателската им работа от страна на студентите. В преобладаващата си част те биха участвали в обсъжданията на ефективността на изследването. Много по-скептични са преподавателите относно това, дали студентите ще бъдат обективни при оценяване на тяхната работа. Въпреки това те не се притесняват от факта, че някои студенти могат да проявят лично отношение към тях. И независимо от очакваните оценки добър и много добър, от страна на студентите, преподавателите изразяват

готовност за съобразяване е тях. Нещо повече, те биха желали да коригират учебното съдържание на собствената дисциплина, да подобрят технологията на обучението чрез използване на иновации в сферата на методите, формите, подходите и средствата на преподаване. Преподавателите предлагат по-чести изследвания с анкети и съхраняване на резултатите в банка от данни.

Това ни дава основание да приемем, че преподаването в частност и обучението като цяло в МВБУ може да бъде усъвършенствано чрез осигуряване на оптимално педагогическо взаимодействие между преподаватели и студенти. Педагогическото и по широкото социално взаимодействие може да бъде разкривано, анализирано и усъвършенствано посредством периодични изследвания.

Въз основа на изводите от двете предварителни изследвания през 2004 г. бе взето решение и започна оценяване на качеството на преподаването от студентите в края на всеки семестър по всички дисциплини в МВБУ. Създадена е банка от данни, в която се натрупват и съхраняват резултатите от оценката на студентите по всички учебни дисциплини за всички семестри започвайки с втория семестър на учебната 2003/2004.

ЛИТЕРАТУРА

1. Гъшев, Б. и М. Велева, Нагласи и очаквания у студентите относно тяхната оценка за качеството на преподаването в МВБУ, Сб. Съвременното обучение по икономика и мениджмънт, Ботевград, 2005
2. Джонов, Ц., Система за развитие на преподавателите като елемент на общоуниверситетската система за осигуряване на качеството в ТУ - Габрово, Сб. Управление на качеството във висшето образование, Център за висше образование, С., 2001
3. Захаров, Н. В., Образы университета, ученого, студента в русской культуре, в Сб. Высшее образование для XXI века, Научная конференция, т. I, МГУ, М., 2004
4. Ильинский, И. М., Образовательная революция, МГСА, М., 2002
5. Качество на университетското образование, ТЕМПУС-проект, С., 2000
6. Киселев, А. Ф., Управление развитием высшего образования: новые тенденции, Сб. Высшее образование для XXI века, Научная конференция, т. II, МГУ, М., 2004
7. Юдин Г. Б., Высшее образование и проблема человеческого потенциала России. Сб. Высшее образование XXI века, Научная конференция, т. II, МГУ, М., 2004